

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 159/1-ХП/23
21.02.2013. године

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој III редовној седници, 21.02.2013. године – на основу чл. 221. став 1. алинеја 14. и члана 266. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: ИДЕЈЕ, ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКИ ПРОЈЕКТИ И ПРАКСА ВЛАДЕ МИЛАНА НЕДИЋА (1941-1944), докторанда Александра Стојановића.

За ментора је одређена доц. др Мира Радојевић.

Доставити:
1х Универзитету у Београду
1х Стручном сараднику за
докторске дисертације
1х Шефу Одсека за правне послове
1х Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Милош Арсенијевић

Факултет Филозофски

04/1-2 бр. 6/2263

(број захтева)

22.02.2013.

(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Веће научних области друштвено-хуманистичких
наука

(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Идеје, друштвено-политички пројекти и пракса владе Милана Недића (1941-1944)

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ историја

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Александар (Дејан) Стојановић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање:

Филозофски у Београду

Година дипломирања:

Назив магистарске

2010.

тезе кандидата:

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена:

Година одбране магистарског рада:

Обавештавамо вас да је

Наставно-научно веће

на седници одржаној 21.02.2013.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата	Александра Стојановића
--------------	------------------------

Име и презиме ментора:	Мира Радојевић
Звање:	Доцент

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1.	Научник и политика. Политичка биографија Божидара В. Марковића (1874–1946), Београд 2007.
2.	Српска интелектуална и политичка елита у емиграцији у Другоме светском рату, у: Дијалог повјесничара – историчара, 5, Загреб 2002, 341-352.
3.	„Српско грађанство између демократије и комунизма 1945. године“, у: Дијалог повјесничара – историчара, 6, Загреб 2002, стр. 267–276.
4.	„Народ, држава, режим... (Прилог проучавању проблема)“, у: <i>Nations, States and Diasporas of the former Yugoslavia, Nacije, država i dijaspora na prostoru bivše Jugoslavije</i> , Сремска Каменица 2010, 109-120.
5.	„Југословенска политичка емиграција и дисидентство у Југославији у: <i>Дисидентство у савременој повијести</i> , Загреб 2010, стр. 271-291.

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Датум _____

М.П.

проф. др Милош Арсенијевић

**ПРЕДЛОГ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
*ИДЕЈЕ, ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКИ ПРОЈЕКТИ И ПРАКСА ВЛАДЕ МИЛАНА
НЕДИЋА (1941–1944)***

ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање широког тематског круга питања везаног за историју Другог светског рата у Србији траје већ више од шест деценија и резултирало је великим бројем научних и публицистичких радова. Међутим, када се у целини сагледа ова историографска продукција, јасно се уочава да је мноштво тема само површно додирнуто, уз постојање једног броја проблема који готово да нису ни били научно истраживани. Међу те недовољно истражене проблеме у историји Србије 1941–1945. у великој мери спада рад владе Милана Недића, односно српске колаборационистичке управе за време окупације, а посебно њен идеолошки сегмент. Последњих десетак година пристуна је повећана заинтересованост и истраживачка активност везана за проблеме окупације и колаборације у Србији у Другом светском рату, али се може закључити да су значајнији резултати истраживања остварени само у домену привредне историје, историје свакодневног (приватног) живота и делимично културне историје. Као предмет нашег истраживања формулисали смо скуп до сада наистраживаних и недовољно истражених елемената владе Милана Недића: њене идеје, друштвено – политичке пројекте које је развијала као и њену праксу у реалном историјском контексту. У српској историографији одавно је истакнута идеолошка хетерогеност српске колаборационистичке владе, у којој су се истовремено нашли и умерени националисти – конзервативци и припадници екстремне политичке деснице, који су још у међуратном периоду развили идеолошку блискост са фашизмом и нацизмом. Такође, савременим српским историчарима није промакла ни чињеница да су Недић и његова влада знатно чешће били пропагандисти и спроводитељи него творци идеологије, која, у значајној мери није ни била оригинална. Међутим, критичким освртом на досадашњу историографску продукцију везану за предмет истраживања може се увидети да истраживачи нису у довољној мери уочавали и истицали разлику између пропаганде и стварно реализоване политике владе Милана Недића, а посебно је занемарен низ друштвено-политичких пројеката које је ова влада развијала за послератно раздобље, а у чијем стварању су учествовали и широки кругови српске интелигенције. Идеје и

друштвено-политички пројекти владе Милана Недића представљали су нови вредносни систем који су српски колаборационисти „наменили“ српском народу, и могу се сматрати елементима културне политике у ширем смислу тог појма. Под појмом културне политике владе Милана Недића у нашем раду подразумевамо ангажовање колаборационистичке владе у Србији 1941–1944 на креацији и усмеравању свих културних токова у земљи.

Ратне околности које су подразумевале окупацију земље и учествовање у крвавом грађанском рату (који је, поред осталог, био и идеолошког карактера) у великој мери утицале су на карактер културне политике настале у датим околностима. Културна политика владе Милана Недића представљала је покушај стварања готово потпуно дириговане културе у ратним условима, што се посебно снажно одразило на уметничко стваралаштво и просветну политику. Међутим, поред дириговања културним животом у земљи у периоду окупације, као сегмент шире посматраног појма културне политике владе Милана Недића јављају се и друштвено-политички пројекти за преображај српског друштва, настали делимично и као одговор на културну политику Краљевине Југославије, од стране српских колаборациониста означену као промашену и анти – националну. Током свог релативно кратког постојања влада Милана Недића развијала је три обимна друштвено-политичка пројекта, који су по својој суштини заправо били концепти за преображај српског друштва: Српску сељачку задружну држава, Српски цивилни/културни план и „Новог Србина“ – концепт националног васпитања омладине. Поменути концепти представљали су значајан део националне и просветне политике српских колаборациониста и били су замишљени као основ једне знатно веће и дугорочније државне активности која је требало да буде спроведена након окончања рата. Српска сељачка задружна држава, формирана на основама задругарства и српској националној традицији (идејама саборности, Светосавља и српског национализма), требало је да постане основни друштвено-економски оквир за живот српског народа након завршетка рата. У таквом систему интерес заједнице требало је да увек буде изнад интереса појединаца, што је требало да буде постигнуто путем планског васпитања омладине у националном и задружном духу. Вишегенерацијским националним васпитањем настао би „Нови Србин“, коме је један од основних задатака требало да буде спровођење у дело Српског цивилног/културног плана, као основног планског програма за национални живот читавог српског народа у свим његовим сегментима. У осмишљавању и

реализацији ових концепата друштвеног преображаја ангажовали су се бројни колаборационисти који су још у међуратном периоду усвојили екстремно десничарска политичка уверења. Међутим, на широј теоријској разради и практичном уобличавању поменутих друштвено- политичких пројеката били су ангажовани и велики делови српске интелектуалне елите, који су у међуратном периоду махом били аполитични или су испољавали политичке ставове супротне ставовима колаборациониста. Из њиховог рада настао је дуг низ практичних решења употребљивих у различитим облицима друштвеног уређења и, у целини сагледано, корисних по српски народ.

Како се корени идеологије и културне политике владе Милана Недића могу уочити у деловању екстремне српске деснице и деснице интегрално-југословенског усмерења у међуратном периоду, предметом истраживања у нашем раду постале су и ове политичке организације као и њихови идеолози, у првом реду челници потоњег Министарства просвете и вера 1941–1944: Велибор Јонић, Владимир Велмар-Јанковић, др Светислав Стефановић, др Бранимир Малеш, др Владимир Вујић и други. Анализом њиховог политичког и културног деловања у међуратном периоду уочили смо дуготрајну генезу идеја које су за време окупације постале темељи нове културне и националне политике: идеје о неопходности постојања и неговања српске националне културе ослобођене од свих страних културних утицаја, става о неопходности снажне државне интервенције у културним токовима, идеје о неопходности планског уређења народног живота и строго контролисаног националног васпитања омладине. Ове политичке идеје и њихов развој биће детаљно анализирани у нашем истраживању, како у контексту међуратног југословенског друштва тако и у контексту компаративне анализе развоја екстремно десничарске идеологије у међуратној Европи.

Практично деловање владе Милана Недића чини део нашег предмета истраживања превасходно у оној мери у којој се односи на прокламоване идеје и друштвено-политичке пројекте српских колаборациониста. Стога ће се у централном делу нашег истраживања пре свега наћи остварена културна и просветна политика владе, анализа јавних иступања владиних функционера и анализа реализације политичких идеја у историјској реалности, док ће остали сегменти рада владе бити посматрани кроз призму корелације са основним предметом истраживања: идеологијом и културном политиком владе Милана Недића у најширим значењима тих појмова.

ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА

Како је предмет нашег истраживања до сада фрагментарно истраживан у српској и југословенској историографији један од задатака биће вредновање досадашње историографске продукције везане за проблем истраживања. Том приликом биће учињен критички осврт на досадашњу научну продукцију која је у великој мери настајала под идеолошким и политичким притисцима. Такође, биће истакнути сви радови савремене српске историографије који се макар само делимично дотичу предмета истраживања.

Основни циљ нашег истраживања је да у целини и сложеној међусобној повезаности прикаже три најзначајнија друштвено-политичка пројекта за преображај српског друштва који су српски колаборационисти створили за време окупације: Српску сељачку задружну државу, Српски цивилни/културни план и „Новог Србина“. Тиме ће се попунити велика празнина у проучавању и познавању културне политике владе Милана Недића, али и идеолошких концепата српских колаборациониста. Да би се ово истраживање могло адекватно обавити неопходно је корене поменутих концепата и културне политике уопште потражити у историјском развоју српског народа, и посебно, у идеологији екстремних делова српске међуратне деснице и политичке деснице интегрално-југословенског усмерења која је деловала у међуратном периоду. Корпус поменутих политичких идеја свакако чине национализам (премда интерпретиран у радикалној, первертираној форми), критика парламентарне демократије, анти-комунизам, анти-интернационализам сваке врсте, патријархално васпитање, задружна економска основа и саборност као општи принципи, светосавско Православље (такође у первертираном облику са елементима расног мистицизма). У српској историографији већ је констатовано да су челници културне и просветне политике окупирани Србије били веома политички активни у међуратном периоду. Многе идеје реализоване од стране српских колаборациониста током окупације настале су још током двадесетих и тридесетих година прошлог века, о чему јасно сведоче идеолошки текстови из тог раздобља. Поменуте политичке и друштвене идеје неопходно је сагледати у адекватном историјском контексту, те је због тога у делу нашег истраживања истакнута идеолошка основа српских колаборациониста. Сагледавање узрочно-последичних веза између горког искуства

међуратног југословенског друштва и нове националне политике српских колаборациониста која се базирала на негацији југословенских тековина биће један од приоритета у нашем истраживању.

Један од значајних елемената нашег истраживања биће приказивање идеологије, културне политике и концепата друштвеног преображаја владе Милана Недића у контексту историјске реалности – окупираног друштва, као и у ширем контексту Европе у Другом светском рату. Због тога ће у раду велика пажња бити посвећена проблему колаборације, њеном правном одређењу и компаративној анализи праксе колаборационизма у Европи 1939–1945. године.

ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

На основу досадашњих истраживања, као полазна основа за писање нашег рада истакле су се следеће тезе:

–Колаборација у Србији 1941–1944. године одвијала се махом на индивидуалној основи. Међутим, поједине политичке снаге, које су у међуратном периоду уживале врло малу подршку становништва, злоупотребиле су војни слом, државну и друштвену кризу и присуство окупатора и покушале да наметну своја политичка и идеолошка гледишта.

–Поједини колаборационисти развили су идеолошку блискост са нацизмом и фашизмом још у међуратном периоду, али је међу колаборационистима било и противника фашизма.

–Други светски рат је, барем од тренутка напада нацистичке Немачке на Совјетски Савез, имао карактер „тоталног рата“ и у суштини био највећи војни, национални, расни, идеолошки и економски сукоб у историји човечанства.

–Тотална природа рата довела је до обилатог кршења међународног и ратног права од стране свих учесника у њему, услед чега се и колаборација са окупатором одвијала под знатно другачијим условима него икада пре.

–Српска колаборационистичка управа постепено је ступила идеолошку и војну сарадњу са окупатором, што је било у супротности са важећим међународним правом и обичајима ратовања.

– Велики део српских колаборациониста био је уверен у извесност ратног тријумфа Осовине.

– Већина српских колаборациониста била је снажно анти-комунистички опредељена, што је био значајан мотивациони фактор за ступање у сарадњу са окупатором.

– Војни крах који је донео Априлски рат праћен противправним разбијањем Југославије и кризом државне идеје оставио је простор за изградњу новог државног и друштвеног устројства.

– Краљевина Југославија и њен предратни друштвени поредак постали су неприхватљив оквир за послератни развој за све актере Другог светског рата на простору Југославије. Делови српских колаборационистичких структура почели су са развојем сопствених државних и економских концепата за послератни развој.

– У идеолошком смислу влада Милана Недића била је хетерогена, али се јасно уочава доминација екстремно-десничарски опредељених чланова, у међуратном периоду активних у ЈНП Збор и Југословенској акцији.

– Због ратних прилика, присуства окупатора, али и начина на који је створена, влада Милана Недића имала је ограничене прерогативе.

– Културна политика издвојила се као трајан и активан елемент рада владе Милана Недића, коме је посвећивана значајна пажња. Она представља елемент политичке и идеолошке праксе српских колаборациониста.

– Највећи део културне и просветне политике владе Милана Недића почива на идејама министра просвете и вера Велибора Јонића и његовог помоћника Владимира Велмар-Јанковића.

– Нова национална политика коју је заговарала влада Милана Недића настала је на бази разочарења у југословенско међуратно друштво и државу и под великим утиском слома у Априлском рату.

– Културна политика владе Милана Недића била је обележена снажним национализмом: истицала се неопходност уметничког и културног стварања инспирисана националном традицијом и вредностима док је сваки интернационализам био искључен из културе и просветне политике.

– Идеолошки концепти за преображај српског друштва подразумевали су снажну државну интервенцију у привредним токовима као и увођење дириговане културне и просветне

политике чија би се реализација осигурала помоћу опсежних планова вишегенерацијског трајања.

–Концепт Српске сељачке задружне државе створен је на основу традиционалних српских националних вредности и економске доктрине задругарства, али под снажним идеолошким утицајем ЈНП Збор и сродних политичких снага.

–Концепт Српске сељачке задружне државе имао је, осим државотворне и привредне димензије, и свој пропагандни контекст: влада Милана Недића покушавала је да фаворизовањем сељаштва у својој политици мобилише исто за борбу против НОП-а и четника.

–Концепт Српског цивилног/културног плана био је у великој мери аполитичан и усмерен ка решавању практичних проблема српског народног бића, из свих сфера народног живота. Ипак, он је представљао сегмент културне политике једног тоталитарног режима, те се мора посматрати и у том контексту.

–Концепт новог националног васпитања, у циљу стварања „Новог Србина“, који је требало да одговори изазовима послератног развоја, настао је под утицајима неколицине фактора, од којих је доминирало негативно искуство са васпитавањем генерација у међуратном периоду, које су у великој мери постале анационалне и склоне реализацији искључиво партикуларних интереса.

–Иако су слични концепти идеолошке индоктринације постојали и у другим земљама, концепт који је развијала Недићева влада био је у великој мери аутохтон и потпуно прилагођен српским условима, док су од страних утицаја једино преузимана техничка и организациона решења.

–Концепт „Новог Србина“ је у великој мери био повезан са задружном државом и Српским цивилним/културним планом, који су представљали премисе његове дугорочне реализације. У „Новог Србина“ требало је снажно утиснути националну свест и свест о значају и интересима заједнице, а у оквиру последњег и значај планског, вишегенерацијског решавања националних проблема.

–Од свих друштвено-политичких пројеката владе Милана Недића највише је у пракси оствариван концепт „Новог Србина“, са чијом се имплементацијом почело већ крајем 1941. године.

–Окупатор се према поменутим концептима друштвеног преображаја односио у складу са приоритетима своје окупационе политике, тј. у контексту одржавања безбедности сопствених струпа и економских интереса. Није било значајнијих идеолошких утицаја од стране окупатора, а појединци из окупационог режима оцењивали су ове концепте као дугорочно штетне по немачке интересе, јер су јачали српску националну свест и имали потенцијал да мобилишу широке слојеве становништва.

МЕТОД ИСТРАЖИВАЊА

У раду ће бити примењена методолошка начела историографског истраживања: хеуристички део – анализа и синтетички део – експозиција. Овакво истраживање подразумева, пре свега, сабирање, критику и укрштање извора сакупљених у архивским истраживањима, штампи, научној периодици. Основне историјске изворе за ову тему чине: необјављени и публиковани архивски историјски извори, материјали проистекли из рада једног броја министарстава владе Милана Недића, политички текстови и брошуре, штампа и периодика. Поред тих историјских извора, у истраживање ће бити укључена и дневнички записи и мемоаристика, као и литерарни и публицистички осврти на период окупације 1941–1944. Изворна база биће проширена и употребом до сада мало коришћених звучних и видео записа из окупиране Србије.

За потребе писања нашег рада извршићемо истраживања у неколико најзначајнијих архивских установа у Србији. Највише би требало да буду коришћени документи из Архива Југославије (фонд: Државна комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, збирке Димитрија Љотића и Станислава Кракова), Историјског архива Београд (фондови БдС / Befehlshaber der Sicherheitspolizei und Sicherheitdienst – Командант полиције безбедности и службе безбедности/ и Управа града Београда), Архива Србије (фондови: Министарство просвете и вера 1941–1944, Министарство народне привреде 1941–1944, Председништво министарског савета – Београд 1941–1944, Министарство пољопривреде и исхране 1941–1944, Универзитет у Београду) и Војног архива (фондови Недићева архива и Немачка архива). Осим у поменутим архивским установама истраживања ће бити извршена и у Архиву САНУ (историјска збирка), Историјском

архиву Ниша (фонд: Вариа), Рукописном одељењу Библиотеке Матице српске, Архиву Светог архијерејског синода СПЦ и др. Историјски извори који се чувају у наведеним архивима од највећег су значаја за истраживање рада српских колаборационих установа за време окупације. Документа из фонда Државне комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача су од највеће користи за разумевање сложене културне политике владе Милана Недића, као и за дефинисање личне улоге (и одговорности) челника просветних органа ове владе у њеном креирању. Такође, она указују на међусобну идеолошку и личну повезаност високих функционера Министарства просвете и вера 1941–1944 и наводе да ове везе пратимо дубље у прошлост. Тај траг води до екстремне деснице 20их и 30их година (како српске, тако и оне интегрално-југословенског усмерења), за чије су нам дубље разумевање неопходне личне збирке Димитрија Љотића и Станислава Кракова, али и неколицине других истакнутих чланова ЈНП Збор. Обимна грађа из Војног архива указује на природу колаборације и пружа значајну основу у истраживању односа између окупатора и његових сарадника у Србији. Грађа Архива Србије омогућује детаљно упознавање са радом владе Милана Недића, како на идеолошком нивоу тако и на нивоу свакодневног управљања територијом окупиране Србије. Грађа из фонда Министарства просвете и вера 1941–1944 доприноси стварању јасне слике о постојању дириговане културне политике на чијем су се челу налазили министар Јонић и његов помоћник Велмар-Јанковић. Такође, она пружа најзначајнију изворну основу за проучавање Српског цивилног/културног плана и концепта „Новог Србина“, док је у исте сврхе при проучавању друштвеног концепта Српске сељачке задружне државе незаобилазна грађа из фондова Председништво Министарског савета - Београд 1941–1944 и Министарство народне привреде 1941–1944. Од недавно доступна за истраживање грађа из фонда БИА Архива Србије указује на потребу за нијансиранијим сагледавањем колаборационизма у Србији, јер открива извесна неслагања и конфликте међу самим колаборационистима, везана за питање сарадње са окупатором и укључивања Србије у Хитлерову „Нову Европу“. На сличне закључке наводи и грађа Историјског архива Београда, фонда БДС, која недвосмислено указује на велик степен неповерења који је окупатор имао према једном делу српских колаборациониста. Грађа из Архива САНУ и фонда Универзитет у Београду који се чува у Архиву Србије биће употребљена ради стицања увида у биографије истакнутих српских интелектуалаца – професора Универзитета и академика,

који су за време окупације били ангажовани на изради теоријских концепата за преображај српског друштва и спровођењу дела културне политике. У Историјском архиву Ниша, у фонду Вариа, постоји неколицина делимично сачуваних оригиналних пропагандних брошура и памфлета анти-комунистичког и анти-семитског садржаја, за које се може претпоставити да су потекли из пера идеолога ЈНП Збор. Ови пропагандно-идеолошки материјали представљају изузетну реткост и није их могуће пронаћи у Београду.

Значајну изворну основу за овај рад свакако чине штампа и периодика. Истраживање штампе међуратног периода омогућава стицање увида и праћење генезе неких политичких идеја које су за време окупације преточене у основе културне политике владе Милана Недића. У том смислу највише информација пружају званична гласила десничарских организација интегрално-југословенског усмерења (Народне одбране, Југословенске акције, Орјуне, Јадранске страже и др), гласила ЈНП Збор као и периодика у којој су се често оглашавали тврови и челници културне политике за време окупације (попут листа „Нови видици“ који је уређивао Владимир Велмар-Јанковић, „Идеје“ у којима су често објављивали др Светислав Стефановић, др Бранимир Малеш и др Владимир Вујић и др). Такође, за потребе овог истраживања биће прегледана и готово сва штампа на српском језику која је објављивана у току окупације, а за проучавање предмета истраживања најдрагоценији су листови „Просветни гласник“, „Обнова“, „Ново време“ и „Српски народ“. На страницама ових новина уочавају се обриси идеологије и културне политике владе Милана Недића, али се не сме превидети релативност ових текстова, с обзиром на чињеницу да су пролазили неколико нивоа цензуре пре објављивања. Грађа коју смо до сада истражили наводи на закључак да постоје извесне разлике између практичног деловања колаборационистичке владе и њене јавне речи (пропаганде), али ова хипотеза захтева темељну проверу. Драгоцену допуну изворне основе за наше истраживање представљају дневници и мемоари из ратног периода, од којих су многи тек недавно објављени. За стицање увида у свакодневницу окупираног Београда и дубље разумевање тзв. историје приватног живота становника окупиране Србије јако су нам користили дневник Драгутина Ј. Ранковића (критички прирађен и објављен заслугом мр Наташе Милићевић и Душана Никодијевића), мемоари новинара и драмског писца Милана Ђоковића (*Онај стари Београд*, Београд 2009) као и дневничке белешке Милана

Јовановића Стоимировића (похрањене у Рукописном одељењу Библиотеке Матице српске). Дубље разумевање културних токова у окупираном Београду омогућио нам је ратни дневник драмског писца Аритона Михаиловића (приређен и објављен заслугом др Бојана Ђорђевића), у коме су културни и уметнички садржаји однели превагу у односу на уобичајне белешке из окупације о несташници хране, функционисању црне берзе, слушању илегалних радио-станица и сл.

За потребе писања овог рада консултована је и обимна научна литература. Значајна сазнања о ширем контексту функционисања владе Милана Недића и историји окупиране Србије 1941–1944. године добијена су из богате историографске продукције српске и југословенске историографије. Полазну основу свакако чини незаобилазна ситеза проф. Бранка Петрановића *Србија у Другом светском рату 1939–1945*, која је до данас остала вероватно најсвеобухватније историографско дело посвећено Другом светском рату на простору Србије. Веома су драгоцене била и дела др Слободана Керкеза *Друштво Србије у Другом светском рату 1941–1945*, др Драгана Алексића *Привреда Србије у Другом светском рату*, проф. др Бојана Ђорђевића *Српска култура под окупацијом* и мр Љубинке Шкодрић *Министарство просвете и вера у Србији 1941–1944 – Судбина институције под окупацијом*, која су омогућила целовито сагледавање неких од кључних историјских проблема везаних за предмет нашег истраживања. Осим наведених, коришћени су и бројни радови проф. др Милана Ристовића, др Бојана Димитријевића, др Зорана Јањетовића, мр Наташе Милићевић, Бранислава Божовића, др Јоза Томашевића, др Милана Борковића, др Младена Стефановића, проф. др Оливере Милосављевић, проф. др Јова Бакића, др Ђока Слијепчевића и других српских и југословенских историчара. За истраживање културне политике владе Милана Недића (али и културе у окупираној Србији 1941–1944 уопште) од највећег су нам значаја биле монографије др Бора Мајданца *Позориште у окупираној Србији* и проф. др Бојана Ђорђевића *Српска култура под окупацијом*.

Истраживање ширег међународног контекста развоја десничарске идеологије у међуратном периоду и феномена колаборације током Другог светског рата, нажалост, није било могуће обавити на оригиналној архивској грађи, услед материјалних ограничења. Уместо тога, прикупљена је и анализирана најактуелнија светска литература (махом на енглеском језику) посвећена проучавању ових проблема. Међу више десетина наслова

својим значајем истичу се радови Марка Мазовера, Стенлија Г. Пејна, Роберта Вајнена, Антонија Бивора, Андрјуа Хејвуда, Роџера Грифина, Ерика Хобсбаума, Холма Зундхаузена, Филипа Лонгворта и других. Дела поменутих аутора умногоме су нам помогла у дефинисању основних елемената десничарске идеологије, теоријском одређењу фашизма, уочавању одлика фашизма у екстремним српским десничарским организацијама међуратног периода и политичкој активности дела српских колаборациониста. Такође, она су била значајан путоказ за једно дубље разумевање и истраживање сложене појаве колаборације, која се у српској и југословенској историографији и данас у великој мери посматра кроз идеолошку призму.

ЗНАЧАЈ ИСТРАЖИВАЊА

Као што је већ истакнуто, идеологија и културна политика владе Милана Недића, а посебно њени концепти друштвеног преображаја до данас су мало истраживани. Ови концепти представљају значајан део културне и националне политике колаборациониста, а кроз њихово дубље сагледавање могу се јасно уочити сложени проблеми друштвеног, економског и политичког развоја српског народа у првој половини двадесетог века. Једно целовито и тематски заокружено истраживање идеја, друштвено-политичких пројката и праксе српских колаборациониста у периоду 1941–1944 требало би да попуни празнину која у српској историографији постоји када је реч о културној историји и историји културне политике за период Другог светског рата, као и у историји политичких идеја. Како је на изради Српског цивилног/културног плана учествовао велики број професора и сарадника Универзитета у Београду, истраживање овог концепта друштвеног преображаја даће значајну допуну постојећим истраживачким достигнућима у области историје интелектуалаца и српске интелектуалне елите. Истраживање новог концепта националног васпитања омладине има за задатак да одреди у којој је мери реч о „фашизацији омладине“ (како је овај феномен окарактерисан у документима Државне комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача). Као један од главних циљева још на самом почетку истраживања одређено је и уклањање идеолошки наметнутих вредносних ставова о историјским догађајима из периода окупације Србије 1941–1944 и замена истих

научним тумачењима утемељеним на широкој изворној основи. Надамо се да ће највећи допринос овог истраживања бити могућност једног целокупнијег и нијансиранијег сагледавања историје Србије у Другом светском рату. Противречна тумачења колаборације у југословенској и српској историографији навела су нас на идеју да у оквиру једног поглавља компаративно прикажемо природу и обим српске колаборације у односу на сарадњу са окупатором других европских народа у Другом светском рату.

КОМПОЗИЦИЈА РАДА

Први део рада чинио би *Предговор* у коме би требало да буду образложени предмет истраживања и методолошки приступ, и направљен осврт на досадашња историографска достигнућа везана за тему рада. Такође, овде ће бити указано на најзначајније изворе коришћене у истраживању и изложена структура рада.

Други део рада *Увод: идеолошке основе српских колаборациониста* биће посвећен стављању предмета истраживања у шири историјски контекст. У овом поглављу рада биће речи о развоју и елементима идеологије српске деснице у међуратном периоду, као и о друштвеним и политичким приликама које су утицале на њен настанак, а тиме посредно и на развој идеологије, друштвено-политичких концепата преображаја српског друштва владе Милана Недића и њену културну политику. Значај ове контекстуализације се у великој мери огледа у чињеници да су истакнути актери српских колаборационих установа (поготово из сфера културе и просвете) били у међуратном периоду ангажовани у екстремној политичкој десници, као и да се корени појединих елемената културне политике из времена окупације јасно уочавају у међуратним текстовима екстремне српске деснице. У циљу потпунијег разумевања сложености политичких идеја које су из међуратног периода пренесене у окупирану Србију, као и личности које су стајале иза њих, део рада биће посвећен и идеолошким противницима екстремне деснице, као и осврту на личности и биографије десничарских идеолога који су постали истакнути колаборационисти 1941. године.

Трећи део рада *Србија под немачком окупацијом у Другом светском рату* посвећен је стављању предмета истраживања у његов ужи историјски контексту. Осим основних аспеката рата и окупације, у овом делу рада биће представљен историјат српских

колаборационистичких установа, уз посебан осврт на природу и размере колаборације у окупираној Србији.

Културна политика владе Милана Недића, посматрана у најширем смислу овог појма, налази се у фокусу четвртог поглавља. У културној политици српских колаборациониста најбоље се уочава веза између њихове идеологије и политичке праксе. Овај део истраживања садржаће општу карактеристику културне политике Недићеве владе, праћену детаљном анализом односа колаборационистичке владе (и њених културних установа) према уметничком стваралаштву у окупираној Србији. Посебна пажња биће посвећена просветној политици као сегменту културне политике, кроз анализу просветних планова, функционисање Министарства просвете и вера али и посебних васпитних установа какве су биле Завод за преваспитавање омладине у Смедевској Паланци и „Дечји град“ у Обилићеву код Крушевца.

Пети део рада *Концепти владе Милана Недића за друштвени преображај српског друштва* биће посвећен већем делу предмета истраживања: друштвено-политичким пројектима развијаним у периоду 1941–1944. године. На уводним страницама овог поглавља биће речи о интегралним везама културне политике српских колаборациониста и њихових идеолошких концепата за друштвену трансформацију, а потом ће сваки од поменутих концепата друштвеног преображаја бити детаљно анализиран и елабориран. Како се по значају истраживања овај део рада истиче у односу на остале за очекивати је да и по обиму превазиђе друга поглавља рада.

У оквиру шестог поглавља биће разматран епилог Српске сељачке задружне државе, Српског цивилног/културног плана и „Новог Србина“ као и однос нових власти према учесницима у процесу развијања ових концепата.

Седми део рада *Закључак* конципиран је тако да пружи сумарна разматрања везана за предмет истраживања, понуди тумачења и евентуално укаже на правце и могућности будућих истраживања. Њега ће следити кратак резиме на енглеском језику, као и обиман списак коришћених извора и литературе.

СТРУКТУРА РАДА

ПРЕДГОВОР

УВОД: ИДЕОЛОШКЕ ОСНОВЕ СРПСКИХ КОЛАБОРАЦИОНИСТА

- Српски народ у Краљевини СХС/Југославији
- Политичко и идеолошко деловање екстремне српске деснице и деснице интегралног југословенства
- Интелектуалци међуратне српске деснице и културна политика Краљевине Југославије

СРБИЈА ПОД НЕМАЧКОМ ОКУПАЦИЈОМ У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ

- Априлски рат и подела Југославије
- Окупација Србије
- Савет комесара Милана Аћимовића
- „Влада народног спаса“ генерала Милана Недића
- Природа и размере колаборације у Србији

ИЗМЕЂУ ИДЕОЛОГИЈЕ И ПРАКСЕ: КУЛТУРНА ПОЛИТИКА ВЛАДЕ МИЛАНА НЕДИЋА

- Опште одлике културне политике владе Милана Недића
- Влада Милана Недића и уметничко стваралаштво у окупираној Србији
- Просветна политика као део културне политике

ДРУШТВЕНО–ПОЛИТИЧКИ КОНЦЕПТИ ВЛАДЕ МИЛАНА НЕДИЋА ЗА ДРУШТВЕНИ ПРЕОБРАЖАЈ СРПСКОГ ДРУШТВА

- Концепти друштвеног преображаја као сегмент културне политике
- Српска сељачка задружна држава – идеја и пракса
- Српски цивилни/културни план – идеја и пракса
- „Нови Србин“ – концепт диригованог националног васпитања омладине – идеја и пракса

ЕПИЛОГ: ИДЕОЛОГИЈА И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА ВЛАДЕ МИЛАНА НЕДИЋА И НОВЕ ВЛАСТИ У ЈУГОСЛАВИЈИ

ЗАКЉУЧАК

РЕЗИМЕ (SUMMARY)

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА:

АРХИВСКИ ИЗВОРИ:

АРХИВ ЈУГОСЛАВИЈЕ

фонд: Државна комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача
Збирка Димитрија Љотића
Збирка Станислава Кракова

АРХИВ СРБИЈЕ

фонд: БИА
фонд: Главни одбор Народне одбране у САД 1917-1924
фонд: Министарство народне привреде 1941-1944
фонд: Министарство пољопривреде и исхране 1941-1944
фонд: Министарство просвете и вера 1941-1944
фонд: Председништво Министарског савета – Београд 1941-1944
фонд: Универзитет у Београду

ВОЈНИ АРХИВ

фонд: Недићева архива
фонд: Немачка архива
фонд: Четничка архива

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ БЕОГРАДА

фонд: БдС
фонд: Управа града Београда (УГБ)

АРХИВ САНУ

фонд: Историјска збирка

РУКОПИСНО ОДЕЉЕЊЕ БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ, Нови Сад

–Дневник Милана Јовановића Стоимировића (1941-1945) у рукопису

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ НИШ

фонд: Varia

АРХИВ СВЕТОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА СПЦ, Београд

–Записник Светог архијерејског сабора одржаног у години 1947

МУЗЕЈ ЖРТАВА ГЕНОЦИДА, БЕОГРАД

–Дигитална архива Бранислава Божовића

ОБЈАВЉЕНИ ИЗВОРИ:

- *Априлски рат I*, Зборник докумената, Београд 1967
- *Априлски рат II*, Зборник докумената, Београд 1982
- *Зборник докумената и података о народноослободилачком рату народа Југославије*, књ: I-1, II-2, XII-1,2,3,4.
- Yves R. Simon, *The Ethiopian Campaign and French Political Thought*, Notre Dame Press, Indiana 2009
- Јовановић Драгољуб, *Сељак – свој човек: избор текстова* (прир: др Надежда Јовановић и др Момчило Исић), Београд 1997
- *Југославија 1918-1988*, Зборник докумената (приредили проф. др Бранко Петрановић и др Момчило Зечевић), Београд 1988
- *Колаборација у Србији 1941–1945: зборник грађе* (приредио др Жарко Јовановић), Београд 2001
- Љотић В. Димитрије, *Сабрана дела*, 1-12 (приредио др Драган Суботић), Београд 2001
- *Sources of European History since 1900*, 2nd edition, edited by: M. Perry, M. Berg and J. Krukones, Wadsworth Cengage Learning 2011
- Стојановић Александар, *Српски цивилни/културни план Владе Милана Недића*, Београд 2012

МЕМОАРСКИ ИЗВОРИ:

- Дероко Александар, *Мангуплуци око Калимегдана*, Београд 1987
- Дероко Александар, *А ондак је летијо јероплан над Београдом*, Београд 1983
- Ђоковић Милан, *Онај стари Београд*, Београд 2009
- Ђорђевић Димитрије, *Ожиљци и опомене*, 1-3, Београд 2001
- Жујовић Младен, *Ратни дневник 2 – Југославија у II светском рату (јун 1942-април 1944)*, Врњачка Бања 2004

- Јовановић – Стоимировић Милан, *Дневник 1936-1941*, Нови Сад 2000
- Костић Бошко, *За историју наших дана – одломци из записа за време окупације*, Лил 1949
- Михаиловић Аритон, *Успомене из окупације 1941-1945*, Београд 2004
- Ранковић Ј. Драгутин, *Свакодневни живот под окупацијом – искуство једног Београђанина 1941-1944*, приредили Милићевић Наташа и Никодијевић Душан, Београд 2011

ШТАМПА И ПЕРИОДИКА:

- *Аграрна мисао*
- *Билтен* (ЈНП Збора)
- *Борба*
- *Зенит*
- *Идеје*
- *Јадранска стража*
- *Југословенска реч*
- *Народна одбрана*
- *Наша борба*
- *Нови видици*
- *Ново време*
- *Ново доба (Сплит)*
- *Обнова*
- *Отаџбина*
- *Политика*
- *Просветни гласник*
- *Пут*
- *Светосавље*
- *Сигнал*
- *Слободна Далмација*
- *Службене новине*
- *Српски глас*
- *Српски народ*
- *Хришћанска мисао*

ЛИТЕРАТУРА:

1. Аврамов Смиља, Крећа Миленко, *Међународно јавно право*, Београд 1996

2. Алексић Драган, „Генерал Петар Пешић о Пакту 25. марта 1941.“, *Архив*, 1-2/2011, Београд 2012, стр. 114-130
3. Aleksić Dragan, „Izdajnici ili rodoljubi“, *Istorija 20. veka*, 2/2010, Beograd 2010, str. 163-174
4. Aleksić Dragan, „Površina i broj stanovnika na području vojnoupravnog komandanta Srbije“, *Tokovi istorije*, 1-4/1999, Beograd 1999, str. 144-150
5. Алексић Драган, „Подела Краљевине Југославије 1941. у светлу међународног права“, Зборник радова *Срби и Југославија*, Београд 2007, стр. 45-60
6. Алексић Драган, *Привреда Србије у Другом светском рату*, Београд 2002
7. Aleksić Dragan, „Robert Kronholc: jedan pogled na pitanje kvislinga“, *Istorija 20. veka*, 2/2007, str. 153-163
8. Алексић Драган, „Франц Нојхаузен и привредна политика нацистичке Немачке у Србији“, *Токови историје* 1-2/2008, Београд 2008, стр. 301-318
9. Бајагић Р. Душан, *Управљање Министарством просвете Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца*, Београд 2009
10. Бајагић Р. Душан, Стојановић Александар, „Југословенске кризе (1918–1941) и Други светски рат на простору Србије у новијој српској историографији“, Зборник радова: *Срби и рат у Југославији 1941. године* (уредник: др Драган Алексић), Београд 2013, стр. 591-660
11. Бакић Јово, „Фашизам у Југославији 1918–1941“, *Нова српска политичка мисао*, XI, 1-4, Београд 2006, стр. 21-43
12. Beevor Antony, *The Second World War*, London 2012
13. Bell P.M.H, *The Origins of the Second World War in Europe*, Third edition, Pearson Education Limited 2007
14. Berton Pierre, *The Great Depression 1929–1939*, Anchor Canada, 2001
15. Vjelajac S. Mile, *Generali i admirali Kraljevine Jugoslavije 1918–1941*, Beograd 2004
16. Божовић Бранислав, *Београд под комесарском управом 1941*, Београд 1998
17. Божовић Бранислав, *Управа и управници града Београда 1830–1944*, Београд 2011
18. Божовић Бранислав, Стефановић Младен, Милан Аћимовић, Драги Јовановић, Димитрије Љотић, Едиција „Трагом издаје и злочина“, Загреб 1985
19. Bondžić Dragomir, *Beogradski Univerzitet 1944–1952*, Beograd 2004

20. Борковић Милан, „Завод за принудно васпитање омладине у Смедеревској Паланци“, *Историјски гласник*, 1/1966, стр. 97-116
21. Borković Milan, *Kontrarevolucija u Srbiji: Kvislinška uprava 1941–1944*, knj. 1-2, Београд 1979
22. Борковић Милан, *Милан Недић*, Загреб 1985
23. Bošković J. Ivan, *Orjuna: ideologija i književnost*, Zagreb 2006
24. Burrin Philippe, *France Under the Germans: Collaboration and Compromise*, The New Press 1998
25. Васиљевић Милосав, *Диригована привреда*, Београд 1943
26. Васиљевић Милосав, *Правци сутрашњице у етици, политичкој економији и политици*, Београд 1934
27. Васиљевић Милосав, *Човек и заједница: основи савремене социологије*, Београд 1944
28. Велер Ханс – Улрих, *Национализам: историја – форме – последице*, Нови Сад 2002
29. Велмар-Јанковић Владимир, *Огледи о књижевности и националном духу - Играчи на жици*, Београд 2006
30. Велмар-Јанковић Владимир, *Поглед са Калемегдана*, Београд 1938
31. Вучковић Михаило, *Задругарство јуче и данас*, Београд 1945
32. Vučković Mihailo, *Istorija zadružnog pokreta u Jugoslaviji 1918–1941*, Beograd 1966
33. Вучковић Михаило, *Сељаци и задругарство*, Београд 1963
34. Gašić Ranka, *Beograd u hodu ka Evropi: kulturni uticaji Britanije i Nemačke na beogradsku elitu 1918–1941*, Beograd 2005
35. *German Voices: Memories of Life during Hitler's Third Reich*, edited by Frederic C. Tubach, Univeristy of California Press, Berekley - Los Angeles 2011
36. Gligorijević Branislav, „Organizacija jugoslovenskih nacionalista (Orjuna)“, *Istorija XX veka: zbornik radova*, 5/1963, str. 315-396
37. Grunberger Richard, *The 12-Year Reich: A Social History of Nazi Germany 1933–1945*, Holt, Reinhart and Winston, 1971
38. Давидовић Ђорђе, *Идеолошке основе нашег задругарства*, Београд 1940
39. Давидовић Ђорђе, *Југословенско задругарство*, Београд 1940

40. Davis Peter, *Extreme Right in France, 1789 to Present – From de Maistre to Le Pen*, Routledge 2002
41. Deletant Dennis, *Hitler's forgotten Ally: Ion Antonescu and his Regime, Romania 1940–1944*, Palgrave Macmillan 2006
42. Димитријевић Б. Бојан, *Војска Недићеве Србије*, Београд 2011
43. Димић Љубодраг, *Културна политика Краљевине Југославије*, III, Београд 1996
44. Димић Љубодраг, „Село и град у Краљевини Југославији“, *Југословенска држава: 1918–1998: зборник радова са научног скупа / одговорни уредник Ђорђе О. Пиљевећ*, Београд – Подгорица 1999, стр. 291-303
45. Ђорђевић Бојан, *Српска култура под окупацијом*, Београд 2008
46. Đurašković Stevo, „Ideologija Organizacije jugoslovenskih nacionalista (Orjuna)“, *Časopis za suvremenu povjest*, br. 43, 1/2011, Zagreb, str. 225-247
47. Đurić Veljko, „Ko su bili nemački vojnoupravni komandanti Srbije 1941–1944. godine“, *Vojnoistorijski glasnik*, 3/1996, Beograd 1996, str. 159-168
48. Ђурић Живојин, Суботић Драган, *Личности српске деснице 20. века: преглед конзервативних политичких портрета, идеја и покрета*, књ. 2, Београд 2008
49. Evans Richard J, *The Coming of the Third Reich*, Penguin books 2005
50. Екмечић Милорад, *Дуго кретање између клања и орања: историја Срба у Новом веку: (1492–1992)*, Београд 2011
51. Жорж А. Бранислав, *Завод у Смедеревској Паланци: острво спаса или робијашница*, Београд 2006
52. Зундахузен Холм, *Историја Србије од 19. до 21. века*, Београд 2009
53. Исић Момчило, *Сељаштво у Србији: 1918–1941*, књ. 1: Социјално – економски положај сељаштва, Београд 2001
54. Исић Момчило, *Сељаштво у Србији: 1918–1941*, књ. 2: Просветно – културни и верски живот, Београд 2009
55. Jackson Jullian, *France: The dark years 1940–1944*, Oxford University Press 2003
56. Janjetović Zoran, *U skladu sa nastalom potrebom... prinudni rad u okupiranoj Srbiji 1941–1944*, Beograd 2012
57. Јовановић Драгољуб, *Људи, људи...*, Београд 1975, 2005
58. Јовановић Жарко, *Нова власт у Србији 1941–1945*, Београд 1997

59. Jovanović Žarko, „Političko raslojavanje seljaštva u Srbiji 1941. godine“, *Istorija 20. veka*, 1/1994, str. 97-107
60. Јовановић Жарко, „Сељаштво Србије у рату и револуцији 1941–1945“, *Токови револуције*, 1/1989, Београд 1989, стр. 96-126
61. Jovanović Žarko, „Srpska seljačka država u ratnom programu Milana Nedića“, *Vojnoistorijski glasnik*, 1-2/1996, str. 118-128
62. Kalvokarezi Piter, Vint Gaj, *Totalni rat*, Београд 1987
63. Кандић Љубица, *Историја Правног факултета у Београду 1941–1945*, Београд 2005
64. Керкез Слободан, *Друштво Србије у Другом светском рату 1941–1945*, Ниш 2004
65. Cohen P. J., *Serbia's secret war: Propaganda and the Deceit of History*, Texas A&M University press, 1999
66. Koljanin Dragica, „U službi „novog poretka“. Osnovno školstvo i udžbenici istorije u Srbiji (1941–1944)“, *Istraživanja*, br. 21, Novi Sad 2010, str. 395-415
67. Краков Станислав, *Генерал Милан Недић I-II*, Београд 2008
68. Kreso Muharem, *Njemačka okupaciona uprava u Beogradu 1941–1944*, Београд 1979
69. Krizman Bogdan, *Hitlerov "Plan 25" protiv Jugoslavije*, Zagreb 1953
70. Kuljić Todor, *Fašizam*, Београд 1987
71. Лессер Йонас, *Третий рейх: символы злодейства. История нацизма в Германии 1933-1945*, Москва 2010
72. Liberman Peter, *Does conquest pay? The exploitation of occupied industrial societies*, Princeton 1998
73. Лонгворт Филип, *Стварање Источне Европе*, Београд 2002
74. Machiedo Mladinić Norka, *Jadranska straža*, Zagreb 2005
75. Мајданац Боро, *Позориште у окупираној Србији*, Београд 2011
76. Mazower Mark, *Dark Continent: Europe's Twentieth Century*, Penguin Books 1999
77. Mazower Mark, *Hitler's Empire – Nazi rule in occupied Europe*, Penguin Books 2009
78. Mazower Mark, *Inside Hitler's Greece: The Experience of Occupation 1941–1944*, Yale University Press, London – New Heaven 1993
79. Manošek Valter, *Holokaust u Srbiji. Vojna okupaciona politika i uništavanje Jevreja 1941–1942*, Београд 2007

80. Марковић Василије, *Театри окупирани престонице*, Београд 1998
81. Megargee Geoffrey P, *War of Annihilation: Combat and Genocied on the Eastern Front 1941*, Roman & Littlefield Publishers 2007
82. Медаковић Дејан, *Ефемерис*, књ. 2, Београд 1991
83. Милићевић Наташа, *Југословенска власт и српско грађанство 1944–1950*, Београд 2009
84. Милићевић Наташа, „О исхрани у окупираном Београду 1941–1944“, *Токови историје*, 2/2012, стр. 77-92
85. Milosavljević Olivera, *Potisnuta istina: Kolaboracija u Srbiji 1941–1944*, Beograd 2006
86. Milosavljević Olivera, *U tradiciji nacionalizma: ili stereotipi srpskih intelektualaca XX veka o “nama” i “drugima”*, Beograd 2002
87. Митровић Андреј, *Време нетрпељивих: политичка историја великих држава Европе: 1919–1939*, Подгорица – Београд 1974
88. Митровић Андреј, *Фашизам и нацизам*, Београд 2009
89. Митровић Момчило, *Изгубљене илузије*, Београд 1997
90. Митровић Момчило, *Српска национална част пред законом 1945*, Београд 2007
91. Najbar – Agićić Magdalena, „Sud časti Sveučilišta u Zagrebu kao element politike vlasti prema intelektualcima nakon 1945. godine“, *Desničini susreti 2009* (Zbornik radova), Zagreb 2011, str. 151-163
92. Недељковић Милорад, *Враћање селу и пољопривреди*, Загреб 1936
93. Недељковић Милорад, *Поглед на данашњу кризу и њено решење*, Београд 1933
94. *Немачка обавештајна служба*, IV, Београд 1959
95. Nikolić Kosta, Dimitrijević Bojan, „Formiranje OZN-e u Srbiji i Beogradu i likvidacije “narodnih neprijatelja” 1944“, *Istorija XX veka*, 2/2010, Beograd 2010, str. 9-28
96. Николић Коста, *Страх и нада у Србији 1941–1944. године: свакодневни живот под окупацијом*, Београд 2002
97. Нојбахер Херман, *Специјални задатак Балкан*, Београд 2004
98. Nolte Ernst, *Fašizam u svojoj epohi*, Beograd 1990
99. Павловић К. Стеван, *Историја Балкана 1804–1945*, друго издање, Београд 2004
100. Павловић К. Стеван, *Хитлеров нови антипоредак – Други светски рат у Југославији*, Београд 2009

101. Парезанин Ратко, *Други светски рат и Димитрије В. Љотић*, Београд 2001
102. Перaziћ Ђ. Гавро, *Мађународно ратно право*, Београд 1986
103. Петрановић Бранко, *Без бојазни од табу-тема* (приредили Сава Даутовић и др Момчило Митровић), Београд 2010
104. Петрановић Бранко, *Југословенско искуство српске националне интеграције*, Београд 1993
105. Petranović Branko, *Istorija Jugoslavije 1918–1988*, I–III, Beograd 1988
106. Petranović Branko, *Revolucija i kontrarevolucija u Jugoslaviji (1941–1945)*, Beograd 1983
107. Petranović Branko, *Srbija u Drugom svetskom ratu (1939–1945)*, Beograd 1992
108. Petranović Branko, Zečević Momčilo, *Agonija dve Jugoslavije*, Šabac 1991
109. Петровић Ненад, *Град-Европа-демократија: три јахача апокалипсе*, Нова српска политичка мисао XI, 1-4, Београд 2005
110. Пленков О.Ю, *Третий Рейх: Арийская культура (Секретные материалы)*, И.Д. Нева, 2005
111. Propadović Milan, D. V. Ljotić, *Zbor i Komunistička partija Jugoslavije 1935–1945*, Birmingem 1990
112. Радојковић М. Милош, *Рат и међународно право*, Београд 1947
113. Ristović Milan, „Delovanje nemačke organizacije za zaštitu privrednih objekata ("Werkschutz") u Jugoslaviji 1940. : (o jednom vidu delatnosti nemačke SD), *Vojno-istorijski glasnik*, 1/1986, Beograd 1986, str. 183-203
114. Ристовић Милан, „Изопачени град у идеологији српских колаборациониста 1941–1945“, *Нова српска политичка мисао*, vol. IX, no. 1-4, Београд 2006, стр. 67-79
115. Ristović Milan, „Jugoistočna Evropa kao dopunski izvor radne snage nemačke ratne privrede u Drugom svetskom ratu“, *Vojno-istorijski glasnik*, 2/1991, Beograd 1991, str. 119-142
116. Ristović Milan, “Kolaboracija u Srbiji u II svetskom ratu: historiografski i (ili) politički problem”, *Religija, društvo i politika : kontroverzna tumačenja i približavanja* (urednik Thomas Bremer), Bonn 2002, str. 10-25
117. Ristović Milan, *Nemački „Novi poredak“ i jugoistočna Evropa 1940/41–1944/45 – planovi o budućnosti i praksa*, Beograd 1991

118. Ристовић Милан, „Положај жена у идеолошко-пропагандном речнику колаборационистичког режима у Србији у Другом светском рату“, *Токови историје*, 3/2009, Београд 2009, стр. 20-32
119. Roberts Andrew, *The Storm of War*, Penguin books, 2009
120. Selinić Slobodan, Bondžić Dragomir, „Prećutna rehabilitacija“– vraćanje na Beogradski Univerzitet nastavnika uklonjenih odlukom Suda časti posle Drugog svetskog rata, *Desničini susreti 2009* (Zbornik radova), Zagreb 2011, str. 188-199
121. Слијепчевић Ђоко, *Југославија уочи и за време Другог светског рата*, Минхен 1970
122. Stefanović Mladen, *Zbor Dimitrija Ljotića*, Beograd 1984
123. Стефановић Младен, „Учвршћивање веза немачких сарадника и њихов слом маја 1945. године“, *Југословенски историјски часопис*, 1-2/1998, Београд 1998, стр. 157-170
124. Стијовић Милун, *Српски глас*, Нови Сад 2004
125. Стојановић Александар, „Историја и историографија у Српском цивилном/културном плану“, *Токови историје* 2/2012, Београд 2012, стр. 112-135
126. Стојановић Александар, „Политичка мисао Владимира Велмар-Јанковића“, Зборник радова: *Срби и рат у Југославији 1941. године* (уредник: др Драган Алексић), Београд 2013, стр. 42-57
127. Стојановић Александар, „Пројекат индустријализације земље по Српском цивилном/културном плану (1942–1944)“, *Токови историје*, 3/2010, Београд 2011, стр. 55-73
128. Stojanović Aleksandar, „Srpski civilni/kulturni plan: geneza i prilog proučavanju“, *Istorija XX veka*, 1/2012, Beograd 2012, str. 89-109
129. Stojanović Aleksandar, The City and urban culture in Serbian right-wing ideology, *International conference Architecture & Ideology*, CD proceedings, Belgrade 2012
130. Subotić Dragan, *Organska misao Srba u XIX i XX veku: sociološke i politikološke ideje Milosava Vasiljevića : prilozi za konzervativnu političku ideologiju, tradiciju i kulturu*, Beograd 1999

131. Суботић Драган, „Органска мисао Срба у 19. и 20. веку“, *Српске органске студије*, бр. 1/1999, Београд 1999, стр. 3-30
132. Суботић Драган, „Конзервативна димензија српске политичке антропологије“, *Српске органске студије*, 1-2/2001, стр. 15-26
133. *Surviving Hitler and Musolini*, edited by: Robert Gildea, Olivier Wieviorika and Anette Warring, Berg 2006
134. Terzić Velimir, *Slom kraljevine Jugoslavije 1941: uzroci i posledice poraza*, Ljubljana-Beograd-Titograd 1984
135. *The Cambridge History of twentieth-century political thought*, Cambridge University Press, 2005
136. Jozo Tomasevich, *Rat i revolucija u Jugoslaviji 1941–1945: okupacija i kolaboracija*, Zagreb 2010
137. Foray Jennifer L, *Visions of Empire in Nazi-occupied Netherlands*, Cambridge University Press, 2012
138. Hastings Max, *All Hell let Loose: World at War 1939–1945*, Harper Press 2011
139. Heywood Andrew, *Political Ideologies: An Introduction*, 5th edition, Palgrave Macmillan 2012
140. Hobsbaum Erik, *Doba ekstrema-Istorija kratkog dvadesetog veka 1914–1991*, Beograd 2004
141. Holmes Richard, *The World at War: The Landmark Oral History from previously unpublished Archives*, Ebury Press 2007
142. *The Holocaust Encyclopedia*, Yale University Press, London-New Heaven 2001
143. Shirer William L, *The Rise & Fall of the Third Reich*, Rosetta Books 2011
144. Шкодрић Љубинка, *Министарство просвете и вера у Србији 1941–1944*, Београд 2009
145. Шкодрић Љубинка, „Недићев Дечји град“ у Обилићеву код Крушевца, *Жупски зборник* бр. 5, Александровац 2010, стр. 107-122
146. Шкодрић Љубинка, „Однос немачког окупатора према домаћим сарадницима у Србији 1941–1944“, *Зборник радова Ослобођење Београда 1944. године*, Београд 2010. стр. 82-94

147. Škodrić Ljubinka, „Prosvetni radnici u ideologiji Vlade Milana Nedića 1941–1944“, *Istorija 20. veka*, 1/2011, Beograd 2011, str. 151-162
148. Шкордић Љубинка, „Утицај окупационих власти на ревизију наставних програма и уџбеника у Србији 1941–1944: прилог друштвеној историји рата“, Војно-историјски гласник 1/2009, Београд 2009, стр. 172-183
149. Шпенглер Освалд, *Пронаст Запада*, издање Геце Кона, Београд 1936
150. Warmbrunn Werner, *The Dutch under the German occupation 1940–1945*, Stanford 1963
151. Warmbrunn Werner, *The German occupation of Belgium 1940–1944*, New York 1993
152. Whittock Martyn, *A brief History of Third Reich*, Constable & Robinson, 2011

РЕФЕРАТ О КВАЛИФИКОВАНОСТИ КАНДИДАТА И ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ЗА ДОКТОРСКУ
ДИСЕРТАЦИЈУ

Одлуком Одељења за историју изабрани у комисију за оцену образложења предлога теме докторске дисертације *ИДЕЈЕ, ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКИ ПРОЈЕКТИ И ПРАКСА ВЛАДЕ МИЛАНА НЕДИЋА (1941–1944)*, коју предлаже колега **Александар Стојановић**, слободни смо да поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Колега Александар Стојановић (1985) завршио је Прву београдску гимназију 2004. године и уписао студије историје на Филозофском факултету у Београду. Дипломирао је на Катедри за историју Југославије 2010. године са просечном оценом 9.00. Исте године на тој је Катедри уписао и докторске студије. Све испитне обавезе завршио је са просечном оценом 10. Од јануара 2011. године запослен је на Институту за новију историју Србије. Сарадник је на међународном научном пројекту *Срби и Србија у југословенском и међународном контексту: унутрашњи развитак и положај у европској/светској заједници*, (№ 47027, руководилац пројекта: др Софија Божић, ИНИС), који у целини финансира Министарство просвете и науке Републике Србије. Учествовао је на неколико међународних научних конференција у земљи и иностранству. Говори енглески и руски језик, а служи се и немачким. Од 2009. члан је редакције научног часописа *Караџић*, а од маја 2012. године члан и секретар редакције часописа *Токови историје*. Проучава културну политику за време окупације у Другом светском рату, историју и идеологију српске међуратне деснице, окупацију и колаборацију.

Из те је проблематике објавио једну монографску публикацију, девет чланака, публикованих у научним часописима и зборницима радова и преко 20 приказа књига и извештаја са научних конференција. Један од његових чланака објављен је на енглеском језику, а најзначајнији рад свакако је *Српски цивилни/културни план владе Милана Недића* (Београд 2012). Реч је о објављеној, до сада мало познатој и готово некоришћеној архивској грађи о пројекту националног и друштвено-политичког преображаја, који су током окупације Србије у Другом светском рату идејно, а делом и практично осмислили људи блиски тзв. влади генерала Милана Недића. Приређујући овај вредан извор, колега Стојановић је написао богату уводну студију у којој је анализирао корене фашистичких и профашистичких погледа међу српским интелектуалцима и политичарима, пратећи потом њихово ангажовање у окупационом апарату. Истовремено, овим је проучавањем отворио питање сложености колаборације, покушавајући да, без ризикантних генерализација, разграничи различите њене облике: вољну и невољну, трајну и привремену, појединачну и ширу. У време велике ревизије многих дуго одржаваних ставова у српској историографији, ово су колико актуелне, толико и научно и друштвено деликатне теме, које изнова изазивају бројна контроверзна тумачења. На сличном истраживачком опредељењу су и теме других његових радова, од којих бисмо издвојили чланак „Историја и историографија у Српском цивилном/културном плану“ (*Токови историје*, 2/2012, Београд 2012, стр. 112-135). Овим је радом показао да тај део плана владе и њених сарадника нема директну везу са апсолутним пристанком на окупацију, те да су предлози изнети у њему – прикупљање историјских извора, њихово брижљиво чување и систематско објављивање – потребни и у данашњем времену.

Наведени радови део су теме докторске дисертације колеге Александра Стојановића. Настојећи да проблему окупације и колаборације приступи искључиво научно, без оптерећења идеолошким и дневно-политичким потребама савременог друштва и ревизионистичких тенденција, он је извршио обимно истраживање пре свега необјављених историјских извора, похрањених у Архиву Југославије, Архиву Србије, Војном архиву, Историјском архиву Београда, Архиву САНУ, Рукописном одељењу Матице српске и Историјском архиву Ниш. У овим је архивским установама анализирао грађу из двадесетак збирки и фондова, који садрже најрелевантнију грађу, неопходну за разумевање сложених проблема друштва под окупацијом. Поред архивских извора, истраживањем је обухватио објављене изворе, како документа тако и мемоарска сведочанства, штампу и периодику (24 наслова) и бројну, врло разноврсну литературу (152 наслова), у којој доминирају историографски радови о историји Другог светског рата. Истовремено, заступљена је и богата методолошка литература, као и радови, публиковани на српском и енглеском језику, чија је средишна тема питање методолошког приступа питањима колаборације и њеном тумачењу на српском/југословенском и европском простору.

2. Предмет и циљ дисертације:

У средишту овог истраживачког проблема налазе се три обимна друштвено-политичка пројекта, који су за време краткотрајне владе генерала Милана Недића по својој суштини представљали концепте осмишљене ради преображаја српског друштва: Српска сељачка задружна држава, Српски цивилни/културни план и „Нови Србин“, односно концепт националног васпитања омладине. Сва три заједно чинила су значајан део националне и просветне политике српских колаборациониста и била замишљена као основ знатно веће и дугорочније државне активности, која је требало да буде спроведена након окончања рата. У њиховом осмишљавању и реализацији ангажовали су се бројни колаборационисти, који су још у међуратном периоду усвојили екстремно десничарска политичка уверења. Међутим, на широј теоријској разради и практичном уобличавању поменутих друштвено-политичких пројеката били су ангажовани и велики делови српске интелектуалне елите, који су у међуратном периоду махом били аполитични или су испољавали политичке ставове супротне ставовима колаборациониста. Из њиховог рада настао је дуг низ практичних решења примењивих у различитим облицима друштвеног уређења и, у целини сагледано, корисних по српски народ.

Колега Стојановић настоји да целокупан овај проблем истражи у што ширем контексту: од појаве десничарских идеја, блиских фашизму, у међуратном раздобљу до суштинских измењених друштвених и политичких околности у време Другог светског рата. Истовремено, он га посматра као део културне политике владе Милана Недића, због чега се и њено боље разумевање појављује као један од циљева овог истраживања. С друге стране, то је и важан део још увек недовољно проученог друштва под окупацијом, као и мање познате историје интелектуалне елите, њеног односа према питању колаборације и погледа на будућност српске нације у „новом поретку“.

Тако постављен истраживачки проблем, уз издвајање ужих и ширих циљева, умногоме је нов и оригиналан, а треба да допринесе целовитијој слици српског друштва у Другом светском рату. Посебно бисмо нагласили настојање колеге Стојановића да ово питање, које је последњих година постало тема ненаучних, дневно-политичких и на различите начине „употребљивих“ тумачења, врати изворној основи и историјској науци.

3. Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације:

Докторска дисертација колеге Александра Стојановића треба да има неколико проблемско-хронолошких целина.

Први део треба да чини *Предговор*, са образложењем предмета истраживања и методолошког приступа, освртом на досадашња историографска достигнућа везана за тему рада и указивање на најзначајније коришћене изворе.

Други део рада – *Увод: идеолошке основе српских колаборациониста* – требало би да буде посвећен стављању предмета истраживања у шири историјски контекст. У овом поглављу рада биће речи о идеологији српске деснице у међуратном периоду, друштвеним и политичким приликама које су утицале на њен настанак, а тиме, посредно, и на развој дела идеологије владе Милана Недића и њену културну политику. У циљу потпунијег разумевања сложености политичких идеја које су из међуратног периода пренесене у окупирану Србију, као и личности које су стајале иза њих, део рада треба да буде посвећен идеолошким противницима екстремне деснице, као и десничарским идеолозима који су 1941. године постали истакнути колаборационисти.

Трећи део рада, *Србија под немачком окупацијом у Другом светском рату*, треба да садржи постављање предмета истраживања у његов ужи историјски контексту. Осим основних аспеката рата и окупације, у овом делу рада биће представљен историјат српских колаборационистичких установа, уз посебан осврт на природу и размере колаборације у окупираној Србији.

Културна политика владе Милана Недића, посматрана у најширем смислу овог појма, налази се у средишту четвртог поглавља – *Између идеологије и праксе: Културна политика владе Милана Недића*. Јер, у њој се најбоље уочава веза између идеологије српских колаборациониста и политичке праксе. Посебна пажња биће посвећена односу према уметничком стваралаштву и просветној политици, кроз анализу просветних планова, функционисање Министарства просвете и вера и посебних васпитних установа, попут Завода за преваспитавање омладине у Смедевској Паланци и „Дечијег града“ у Обилићеву код Крушевца.

Пети део рада – *Концепти владе Милана Недића за друштвени преображај српског друштва*, биће посвећен друштвено-политичким пројектима развијаним у периоду 1941–1944. године. Најпре, интегралним везама културне политике српских колаборациониста и њихових идеолошких концепата за друштвену трансформацију, а потом ће сваки од поменутих концепата друштвеног преображаја бити детаљно анализиран. Овај део рада има посебан значај, те ће и по обиму треба да превазиђе друга поглавља рада.

У оквиру шестог поглавља – *Идеологија и културна политика владе Милана Недића и нове власти у Југославији*, биће разматран епилог концепата Српске сељачке задружне државе, Српског цивилног/културног плана и „Новог Србина“, као и однос нових власти према учесницима развијања ових пројеката.

Седми део рада – *Закључак*, треба да пружи сумарна разматрања везана за предмет истраживања, понуди тумачења и евентуално укаже на правце и могућности будућих истраживања.

4. Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању:

С обзиром да је колега Стојановић већ обавио већи део архивског истраживања и анализирао прикупљене изворе и литературу, поставио је већи број хипотеза, које би завршном анализом требало да буду потврђене или, пак, оповргнуте. У овом бисмо извештају издвојили оне које се у научном смислу чине најважнијим или најинтригантнијим:

- Колаборација у Србији 1941–1944. године одвијала се махом на индивидуалној основи, али су поједине политичке снаге, које су у међуратном периоду уживале врло малу подршку становништва, искористиле војни слом, државну и друштвену кризу и присуство окупатора, покушавајући да наметну своја политичка и идеолошка гледишта.
- Велики део српских колаборациониста био је уверен у извесност ратног тријумфа Осовине.
- Већина српских колаборациониста била је снажно анти-комунистички опредељена, што је био значајан мотивациони фактор за ступање у сарадњу са окупатором.
- Краљевина Југославија и њен предратни друштвени поредак постали су неприхватљив оквир за послератни развој за све актере Другог светског рата на простору Југославије. Делови српских колаборационистичких структура почели су да стварају план сопствених државних и економских концепата послератног развоја.
- Културна политика издвојила се као трајан и активан елемент рада владе Милана Недића, коме је посвећивана значајна пажња. Она представља елемент политичке и идеолошке праксе српских колаборациониста.
- Највећи део културне и просветне политике владе Милана Недића почива на идејама министра просвете и вера Велибора Јонића и његовог помоћника Владимира Велмар-Јанковића.
- Нова национална политика коју је заговарала влада Милана Недића настала је на бази разочарења у југословенско међуратно друштво и државу и под великим утиском слома у Априлском рату.
- Идеолошки концепти за преображај српског друштва подразумевали су снажну државну интервенцију у привредним токовима као и увођење дириговане културне и просветне политике чија би се реализација осигурала помоћу опсежних планова вишегенерацијског трајања.
- Концепт Српске сељачке задружне државе створен је на основу традиционалних српских националних вредности и економске доктрине задругарства, али под снажним идеолошким утицајем ЈНП Збор и сродних политичких снага.

- Концепт Српске сељачке задружне државе имао је, осим државотворне и привредне димензије, и свој пропагандни контекст: влада Милана Недића покушавала је да фаворизовањем сељаштва у својој политици мобилише исто за борбу против НОП-а и четника.
- Концепт Српског цивилног/културног плана био је у великој мери аполитичан и усмерен ка решавању практичних проблема српског народног бића, из свих сфера народног живота. Ипак, он је представљао сегмент културне политике једног тоталитарног режима, те се мора посматрати и у том контексту.
- Концепт новог националног васпитања, у циљу стварања „Новог Србина“, који је требало да одговори изазовима послератног развоја, настао је под утицајима неколицине фактора, од којих је доминирало негативно искуство са васпитавањем генерација у међуратном периоду, које су, по мишљењу антикомуниста, у великој мери постале анационалне и склоне реализацији искључиво партикуларних интереса.
- Иако су слични концепти идеолошке индоктринације постојали и у другим земљама, онај који је развијала Недићева влада био је у великој мери аутохтон и потпуно прилагођен српским условима.
- Окупатор се према поменутим концептима друштвеног преображаја односио у складу са приоритетима своје окупационе политике, тј. у контексту одржавања безбедности сопствених струпа и економских интереса. Није било значајнијих идеолошких утицаја од стране окупатора, а појединци из окупационог режима оцењивали су ове концепте као дугорочно штетне по немачке интересе, јер су јачали српску националну свест и имали потенцијал да мобилишу широке слојеве становништва.

5. Методе које ће се у истраживању применити:

Обављајући истраживање за своју докторску дисертацију, колега Александар Стојановић применио је уобичајени методолошки поступак историчара, крећући се кроз неколико истраживачких фаза: прикупљање и анализирање литературе, стручних текстова и чланака, анализу штампе и периодике; истраживање у архивима, прикупљање и селекцију архивских извора; сагледавање целокупног материјала и израду тезе. Једна од главних карактеристика оваквог методолошког приступа је и настојање да се изврши анализа што богатије литературе и разноврсније изворне грађе, која омогућава поузданију анализу, богатство садржаја, уочавање свих његових сегмената, могућност доношења квалитетнијих тумачења и проверљивост целокупног текста докторске дисертације. Када је реч о теми ове докторске дисертације, овакав пажљив, поступан и опрезан методолошки поступак, дељив на два дела, хеуристички и синтетички,

био је потребан и због сложености и осетљивости теме, која захтева сигурне изворе и истанчан осећај за њихово тумачење.

6. Очекивани резултати и научни допринос:

Реализацијом докторске дисертације колеге Александра Стојановића стекло би се корисно сазнање о до сада мање истраживаним проблемима. Штавише, анализа наведена три политичко-друштвена концепта, укључујући њене корене, услове настанка и покушаје спровођења у живот тек је спорадично помињана у историографији. Истовремено, њихово посматрање у много ширим, а за разумевање неизбежним контекстима, допринело би бољем познавању културне политике владе Милана Недића, осветљавању улоге многих појединаца, темељнијем увиду у стање српског друштва под окупацијом, свестранију анализу проблема колаборације и, могуће, подстрек за преиспитавање постојећих тумачења улоге владе Милана Недића, односно њене природе, моћи и немоћи да заштити српско становништво под окупацијом, раскорака између планова и објективних услова за њихово спровођење.

7. Закључак:

Анализирајући поднети предлог образложења теме докторске дисертације, изабрана Комисија закључује да је колега Александар Стојановић квалификован кандидат, који као истраживач има потребну зрелост да у потпуности реализује предложену тему, нову у досадашњој историјској науци, а потребну ради проширивања њених сазнања. Комисија такође закључује да детаљна структура рада показује како ће ово истраживање, уобличено у докторској дисертацији, бити од великих сазнајних и подстицајних добити за историјску науку и њена савремена интересовања и потребе.

Имајући све наведено у виду, слободни смо да Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду саопшtimo да је колега **Александар Стојановић** успешно одбранио предлог теме докторске дисертације *ИДЕЈЕ, ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКИ ПРОЈЕКТИ И ПРАКСА ВЛАДЕ МИЛАНА НЕДИЋА (1941–1944)* и предложимо да му рад на њој буде одобрен.

Београд, 4. фебруар 2013.

Комисија:

Др Љубодраг Димић, редовни професор

Филозофски факултет, Београд

Др Александар Животић, доцент

Филозофски факултет, Београд

Др Драган Алексић, виши научни сарадник

Институт за новију историју Србије, Београд

Др Мира Радојевић, доцент

Филозофски факултет, Београд

(ментор)

